

Καταρτίζοντας Πολιτικές Ανοικτής Επιστήμης

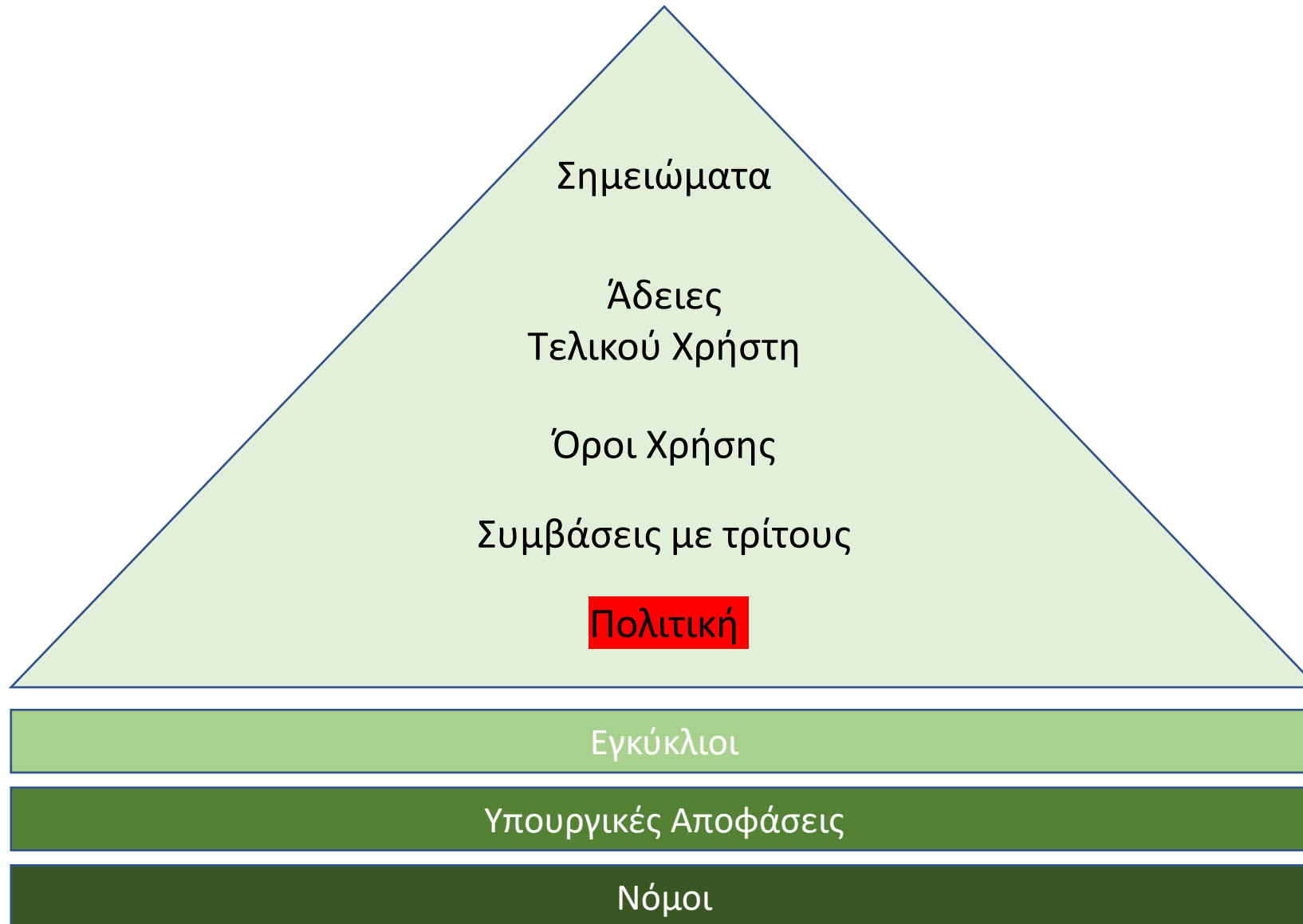
Θέματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας και Προσωπικών Δεδομένων

Πρόδρομος Τσιαβός
Πανωραία Σπηλιοπούλου

Τι (μπορεί να) είναι μια πολιτική:

- Κείμενο με κανόνες και αρχές
- Απευθύνεται:
 - Εσωτερικά στους εργαζόμενους του οργανισμού
 - Εξωτερικά σε όσους επηρεάζονται από αυτό
- Είναι ένα κείμενο που αυτοδέσμευσης και αυτορρύθμισης
- Οι πολιτικές μπορεί να είναι σε επίπεδο:
 - Αποθετηρίου / καταθετηρίου
 - Βιβλιοθήκης/ Τμήματος / Εργαστηρίου
 - Ερευνητικού Κέντρου/ Πανεπιστημίου
- Επιπλέον στοιχεία:
 - Νόμιμες βάσεις απόφασης
 - Ποιοι καλύπτονται από την πολιτική/ υποχρεούνται να την εφαρμόσουν
 - Τι υλικό καλύπτεται/ υπάρχει υποχρέωση να αναρτάται
 - Περίοδος δέσμευσης
 - Ευθύνη (παραβιάσεις)
 - Λογοκλοπή («αυθεντικότητα»)
 - Διατήρηση/ απόσυρση/ καταστροφή
 - Νέες εκδόσεις

Η πυραμίδα των κανόνων

Πως θέλουμε να είναι μια πολιτική:

- Να **υπάρχει!**
- Να είναι **αναρτημένη** σε σταθερό σημείο απόθεσης
- Να έχει **εκδόσεις (versions)**
- Να υπάρχει **ενημέρωση για την ανανέωση** της
- Να είναι **τυποποιημένη**
- Να είναι **αρθρωτή**
- Να είναι γραμμένη σε **κατανοητή γλώσσα**
- Να **ανταποκρίνεται** στις **συμβάσεις**, τους όρους χρήσης, τις άδειες και τα σημειώματα
- Να **ακολουθεί το Σχέδιο Διαχείρισης Δεδομένων (Data Management Plan)**

Τι καλύπτει μια πολιτική (assets):

	Πνευματική Ιδιοκτησία	Βιομηχανική Ιδιοκτησία (Πατέντες/ Σήματα/ Βιομηχανικό Σχέδιο)	Δημιουργία τεχνοβλαστών	Προσωπικά Δεδομένα	Εμπιστευτικότητα
Λήψη / Δημιουργία Δεδομένων/ Περιεχομένου/ Λογισμικού					
Διαχείριση εντός του Οργανισμού					
Διαχείριση σε σχέση με άλλους οργανισμούς					
Διάθεση σε τρίτους					

Πνευματική Ιδιοκτησία I (βασικές παραδοχές)

- Δεν απαιτούνται διατυπώσεις για την κτήση της => απαιτείται να προσδιορίζεται επακριβώς ποιος και πως αποκτά τι
- Το δικαίωμα γεννάται πάντα στο πρόσωπο του δημιουργού
- Πρέπει να υπάρχουν σημειώματα σε σχέση με το ποιος έχει τι
- Πρέπει να υπάρχουν σημειώματα σε σχέση με τι διάθεσή της
- Εξαρτάται από ευρύτερα πλαίσια κανόνων:
 - Δημόσια Πληροφορία
 - Αρχαιολογικός νόμος
 - Γεωχωρικά Δεδομένων
- Εξαρτάται από συμβατικά πλαίσια
 - Χρηματοδοτήσεις (Ευρωπαϊκά/ Συγχρηματοδοτούμενα/ Εθνική δημόσια χρηματοδότηση/ ιδιωτική χρηματοδότηση/ tenders/ συμβάσεις εργολαβίας)
 - Συμφωνίες συμπράξεων (consortium agreements)
- Η πολιτική πρέπει να καλύπτεται από το τεχνικό και οργανωτικό/ διαδικαστικό πλαίσιο
 - **SOS: δεν μπορείς να ανοίξεις κάτι που δεν σου ανήκει!**

Πνευματική Ιδιοκτησία Ια (κτήση)

- Πρέπει να προσδιορίζεται η κτήση και μεταφορά των δικαιωμάτων
 - Προπτυχιακοί Φοιτητές: Τους ανήκουν όλα τα δικαιώματα
 - Μεταπτυχιακοί Φοιτητές: Τους ανήκουν όλα τα δικαιώματα (και για μεταπτυχιακή εργασία, εκτός εάν υπάρχει αντίθετη συμφωνία λόγω χρηματοδότησης)
 - Διδακτορικοί φοιτητές: Τους ανήκουν όλα τα δικαιώματα εκτός εάν υπάρχει αντίθετη συμφωνία λόγω χρηματοδότησης. Πρέπει να υπάρχουν κανόνες για τον τρόπο συγγραφής με τον εποπτεύονται καθηγητή που να είναι διατυπωμένοι να έχουν στάδια και να έχουν περάσει από επιτροπή ηθικής και δεοντολογίας.
 - Διδάσκοντες με σύμβαση (ΠΔ ή ΕΣΠΑ ή άλλο): εξαρτάται από το περιεχόμενο της σύμβασης. Διατηρείται σε κάθε περίπτωση το ηθικό δικαίωμα. Προτείνεται η λήψη του συνόλου των περιουσιακών δικαιωμάτων από το πανεπιστήμιο σε περίπτωση που παράγεται διδακτικό υλικό. Προτείνεται υποχρεωτική απόθεση.
 - Ερευνητές με σύμβαση (ΕΣΠΑ ή άλλο): εξαρτάται από το περιεχόμενο της σύμβασης. Διατηρείται σε κάθε περίπτωση το ηθικό δικαίωμα. Προτείνεται η λήψη του συνόλου των περιουσιακών δικαιωμάτων από το πανεπιστήμιο σε περίπτωση που παράγεται ερευνητικό υλικό. Προτείνεται υποχρεωτική απόθεση.
 - Μέλη ΔΕΠ: τους ανήκουν τα πάντα. Παρέκκλιση από το αρ. 8 του Ν. 2121/1993. Μόνο εάν υπάρχει ξεχωριστή σύμβαση (π.χ. ερευνητικό κλπ) μπορεί να έχουμε παρέκκλιση
 - Ερευνητές: ανήκουν όλα στο ερευνητικό κέντρο (αρ. 8 του Ν. 2121/1993). . Μόνο εάν υπάρχει ξεχωριστή σύμβαση (π.χ. ερευνητικό κλπ) μπορεί να έχουμε παρέκκλιση

Πνευματική Ιδιοκτησία IIβ (κτήση)

- Εάν τα δεδομένα/ περιεχόμενο λαμβάνονται από τρίτους με σύμβαση, τότε:
 - Θα πρέπει να προσδιορίζονται οι μέγιστοι περιορισμοί με τους οποίους λαμβάνονται αυτά.
 - Πιθανοί περιορισμοί:
 - Άδειες με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
 - Μυστικότητα (εμπιστευτικότητα) της σύμβασης
 - Δυνατότητα ελέγχου σε λογιστικά βιβλία οργανισμού
 - Δυνατότητα ελέγχου σε πληροφοριακές και άλλες υποδομές του οργανισμού
 - Υποχρεώσεις λογοδοσίας
 - Περιορισμοί στον τρόπο διάθεσης των δεδομένων και της πρόσβασης σε αυτά (π.χ. περιορισμοί σε API, διάθεση μέσω συστημάτων τρίτων)
 - Περιορισμοί στο χρόνο και τρόπο διατήρησης των δεδομένων
 - Προτείνεται η αποφυγή αποδοχής των περιορισμών αυτών
 - Προσοχή στη λήψη δεδομένων / λογισμικού που:
 - Δεν τεκμηριώνεται η νομική του κατάσταση
 - Παρέχεται με άδειες copyleft (θέματα συμβατότητας)

Πνευματική Ιδιοκτησία IIG (κτήση)

- Εάν τα δεδομένα παρέχονται στο πανεπιστήμιο μέσω απόθεσης:
 - Θα πρέπει να υπάρχει σχετική αποθετική φόρμα
 - Η φόρμα θα πρέπει να περιέχει πεδίο
 - Αδειοδότησης (π.χ. προς το πανεπιστήμιο ή όλους) ή
 - εκχώρησης δικαιωμάτων (π.χ. προς το πανεπιστήμιο) ή
 - δέσμευσης ως προς τον τρόπο διάθεσης (π.χ. με συγκεκριμένες ανοικτές άδειες)
 - Αναφοράς: πως θα πρέπει να αναφέρεται ο δημιουργός

Checklist

- Δημοσιευμένη Πολιτική
- Ενημερωμένα μεταδεδομένα αποθετηρίου
- Φόρμες κατάθεσης με σχετικές άδειες/ εκχωρήσεις
- Σημειώματα για δημιουργούς

Πνευματική Ιδιοκτησία III

(διαχείριση εντός οργανισμού)

- Πριν γίνει η δημοσίευση των αποτελεσμάτων:
 - Πρέπει να προσδιορίζονται τα πρόσωπα τα οποία έχουν πρόσβαση στα ερευνητικά δεδομένα ή αποτελέσματα
 - Πρέπει να υπάρχουν οι υποδομές που υποστηρίζουν κάτι τέτοιο
 - Πρέπει να υπάρχουν διαδικασίες πρόσβασης και καταγραφής αυτής
 - Αυτό δεν ισχύει σε όλες τις επιστήμες
- Μετά τη δημοσίευση αποτελεσμάτων:
 - Πρέπει να προσδιορίζεται ο χρόνος διατήρησης των δεδομένων και ποιοι θα έχουν πρόσβαση σε αυτά, εάν δεν καλύπτεται από την πολιτική διάθεσης σε τρίτους

Πνευματική Ιδιοκτησία IV

(σχέση με άλλους οργανισμούς)

- Πριν τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων:
 - Πρέπει να προσδιορίζονται οι οργανισμοί που έχουν πρόσβαση στα δεδομένα/ πηγαίο κώδικα
 - Πρέπει να προσδιορίζεται η διαδικασία πρόσβασης και να γίνεται καταγραφή αυτής
 - Πρέπει να υπάρχουν οι υποδομές που υποστηρίζουν κάτι τέτοιο
 - Προσοχή στις συμφωνίες συμπράξεων (consortium agreements)
- Μετά τη δημοσίευση αποτελεσμάτων:
 - Πρέπει να προσδιορίζεται ο χρόνος διατήρησης των δεδομένων και ποιοι θα έχουν πρόσβαση σε αυτά, εάν δεν καλύπτεται από την πολιτική διάθεσης σε τρίτους

Checklist

- Δημοσιευμένη Πολιτική
- Δικαιώματα πρόσβασης σε πληροφοριακά συστήματα ανταποκρίνονται σε σχετικούς ρόλους
- Ύπαρξη workflow
- Συμβάσεις με εργαζόμενους
- Συμφωνίες συμπράξεων (Consortium Agreements)
- Σημειώματα σε διαδικτυακούς τόπους/ υπηρεσίες/ φυσικούς χώρους

Πνευματική Ιδιοκτησία Va (διάθεση)

- Η διάθεση μπορεί να γίνεται:
 - Από υποδομή του οργανισμού (π.χ. πανεπιστήμιο)
 - Από Τρίτη υποδομή (π.χ. Research Gate)
- Θα πρέπει να προσδιορίζεται ο προτιμητέος τρόπος διάθεσης (πανεπιστήμιο/ ερευνητικό κέντρο)
- Ο αδειοδότης μπορεί να είναι:
 - το πανεπιστήμιο (εάν τα δικαιώματα έχουν μεταφερθεί σε αυτό)
 - Ο ίδιος ο ερευνητής (εάν διατηρεί τα δικαιώματα)
 - Τρίτος (εάν έχει γίνει εκχώρηση σε τρίτο ή πρόκειται για δεδομένα τρίτου)
- Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να ακολουθείται ένα ενιαίο αδειοδοτικό πλαίσιο
 - Στην περίπτωση αδειοδοτήσεων σε τρίτους (εμπορική αδειοδότηση)
 - Στην περίπτωση διάθεσης με ανοιχτές άδειες

Πνευματική Ιδιοκτησία Νβ (διάθεση)

- Στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται ανοικτές άδειες:
 - Πρέπει να υπάρχουν όσο το δυνατόν λιγότερες άδειες
 - Να είναι πάντοτε τυποποιημένες άδειες
 - Θα πρέπει να είναι συμβατές μεταξύ τους
 - Θα πρέπει να ανήκουν στην κατηγορία της ανοιχτής γνώσης
 - Να μην έχουν στοιχεία μη εμπορικής χρήσης
 - Στην περίπτωση που έχουν τέτοια στοιχεία, θα πρέπει να έχει προβλεφθεί δυνατότητα λήψης εμπορικής άδειας
 - Να υπάρχει τουλάχιστον σημείο επαφής για τη λήψη εμπορικής άδειας
 - Στην περίπτωση που υπάρχει στοιχείο μη παραγώγων έργων
 - Θα πρέπει να υπάρχει αιτιολογία για αυτό (πολιτική)
 - Θα πρέπει να δίδεται δυνατότητα να παρασχεθεί και άδεια που επιτρέπει τα παράγωγα
- Σε κάθε περίπτωση:
 - Θα πρέπει να υπάρχει τυποποιημένη άδεια, μηχαναγνώσιμη και σε σταθερό σημείο απόθεσης

Checklist

- Δημοσιευμένη Πολιτική
- Ενημερωμένα δεδομένα αποθετηρίου
- Ενημερωμένοι όροι χρήσης
- Τυποποιημένες άδειες σε σταθερά σημεία απόθεσης
- Σημειώματα σε διαδικτυακούς τόπους και φυσικά έντυπα

Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα

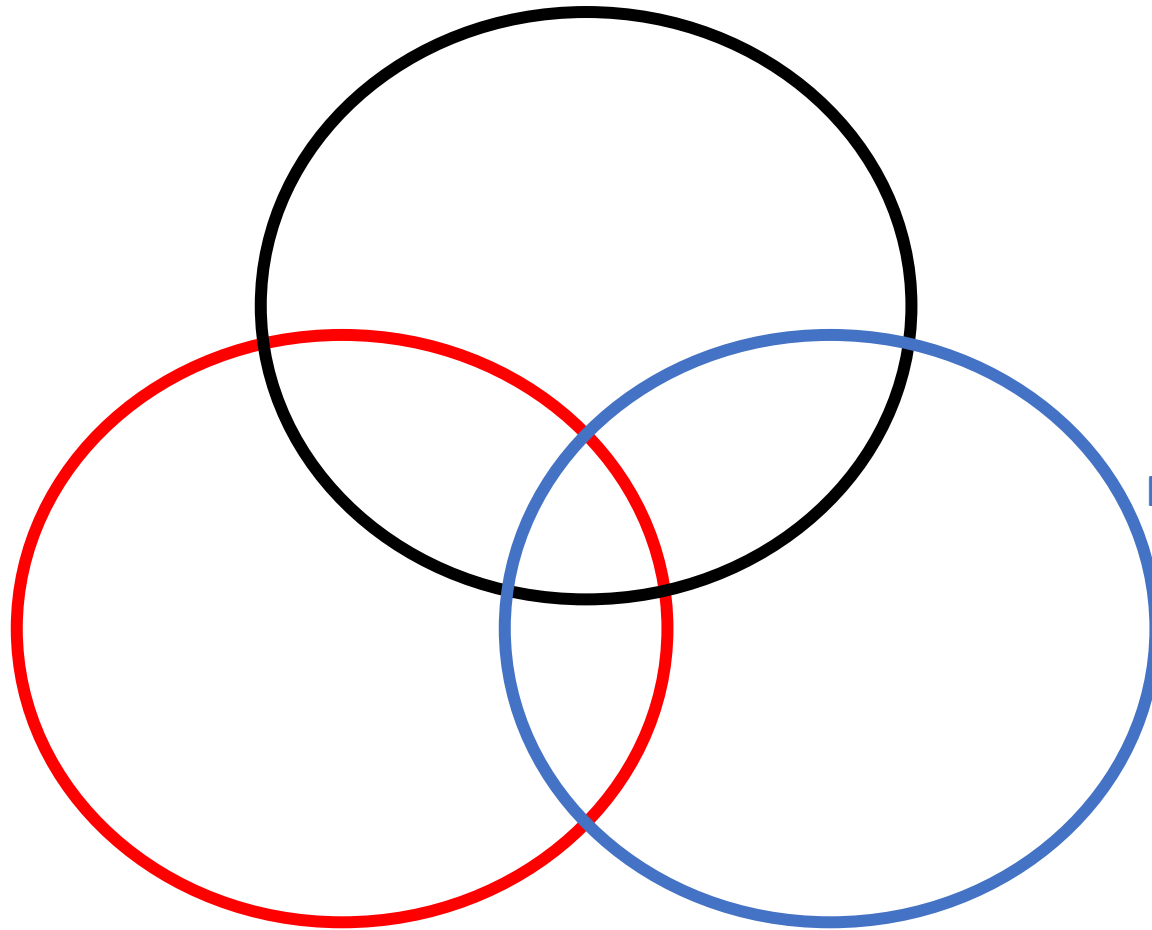
- Εφαρμογή Γενικού Κανονισμού
- Σύνδεση με γενικές πολιτικές προσωπικών δεδομένων του οργανισμού (προσωπικό, διοικητικές υπηρεσίες)
- Σύνδεση με δραστηριότητες της επιτροπής ηθικής και δεοντολογίας

Εμπιστευτικότητα

Διευκρινήσεις

Ασφάλεια

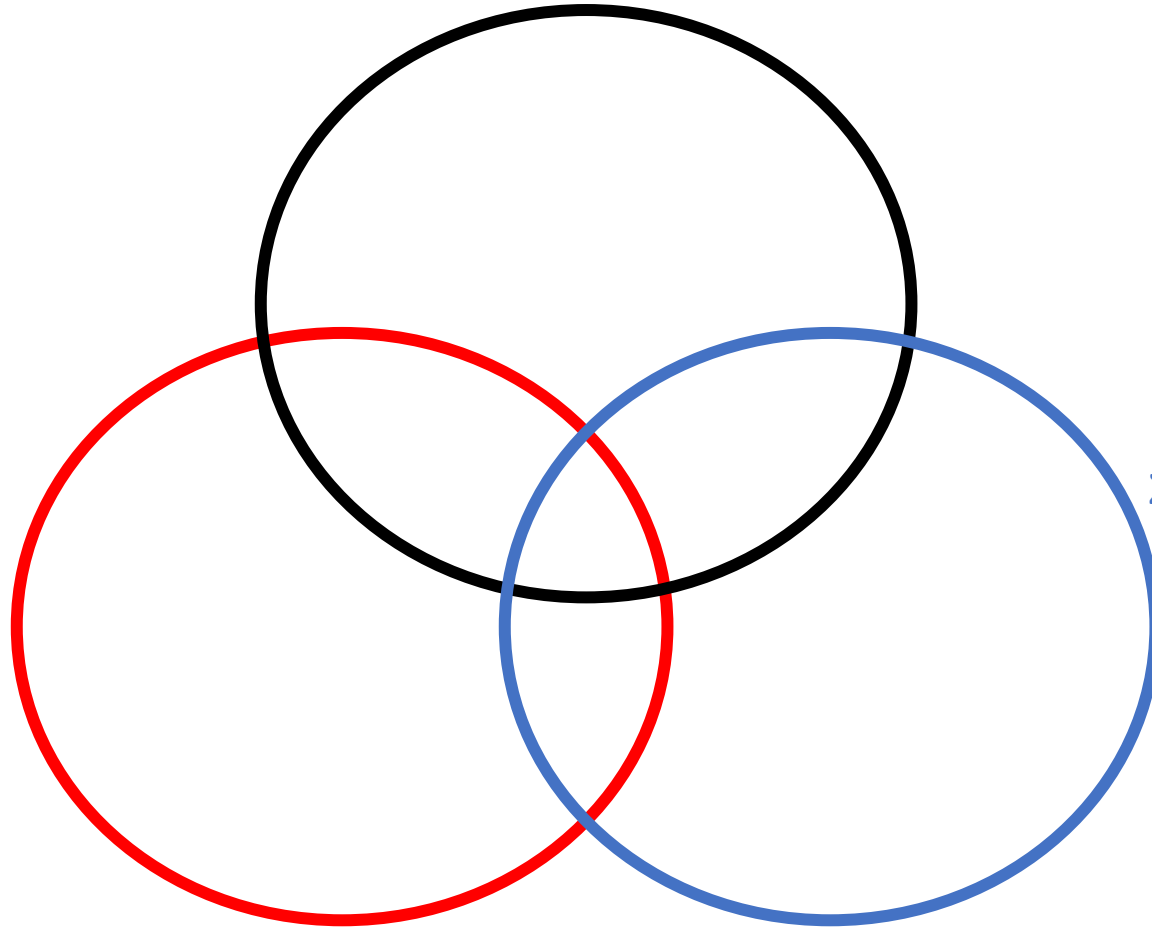
Προσωπικά Δεδομένα

Επιστημονική
πληροφορία / πρόταση
υπό διαμόρφωση

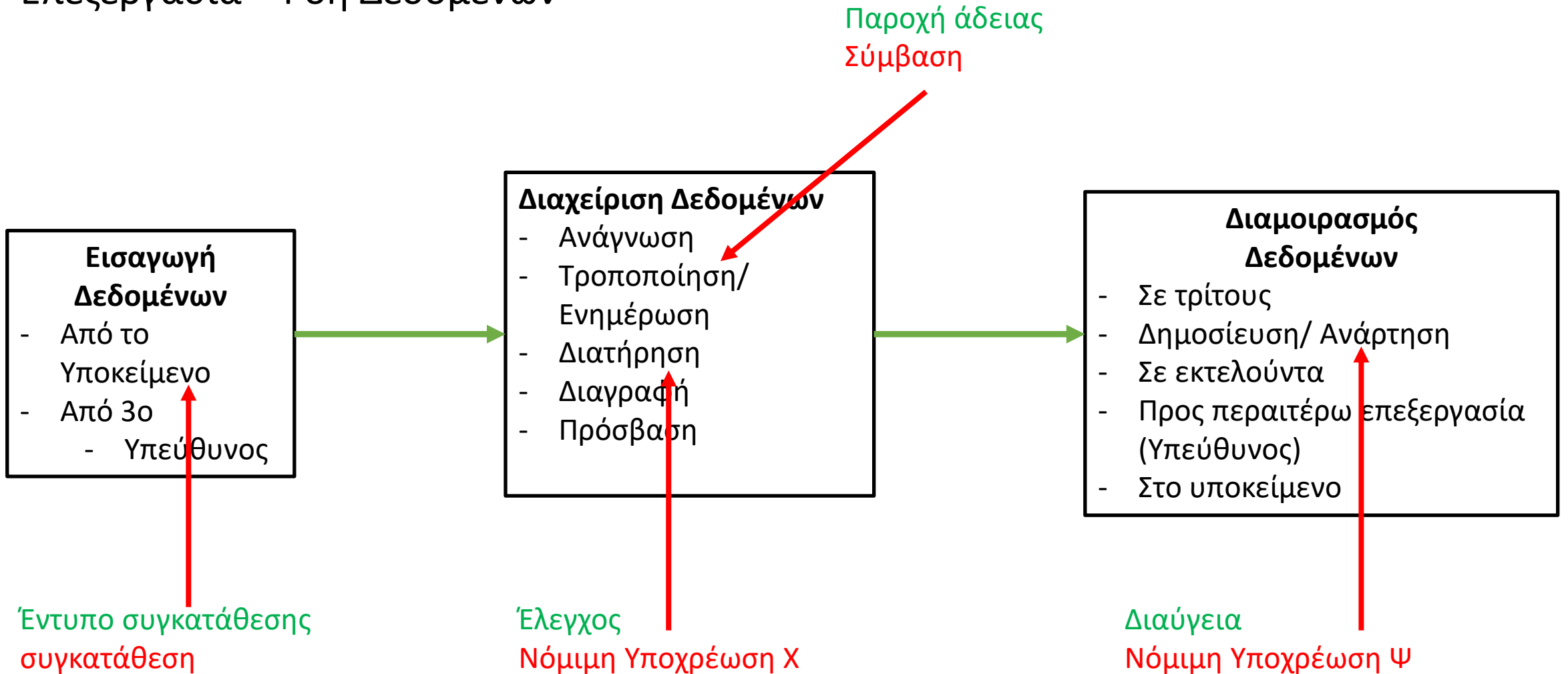
Διευκρινήσεις

Https

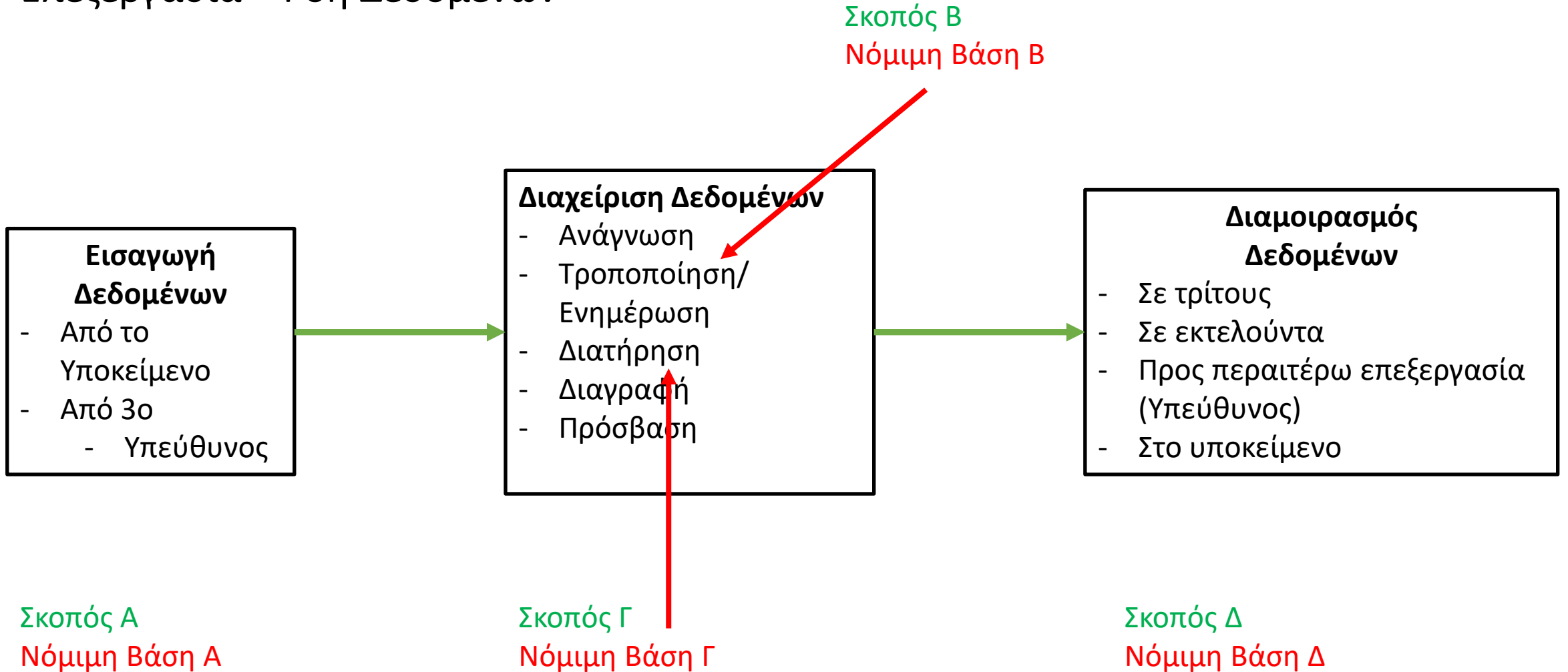

Στοιχεία υποκειμένου
έρευνας

Επεξεργασία = Ροή Δεδομένων

Επεξεργασία = Ροή Δεδομένων

- Ζωτικό Συμφέρον

- Δημόσια Αρχή

- Νόμιμη Υποχρέωση

- Σύμβαση

- Συγκατάθεση

- Έννομο Συμφέρον

Όχι διακριτική Ευχέρεια

διακριτική Ευχέρεια

Απόφαση: Αμοιβαία/ Υποκείμενο

Απόφαση: Υπεύθυνος

Κεντρικά σημεία πολιτικών προσωπικών δεδομένων

- Ποιες είναι οι νόμιμες βάσεις επεξεργασίας:
 - Δημόσια Αρχή (Ηνωμένο Βασίλειο)
 - Σύμβαση (για τους ερευνητές)
 - Συγκατάθεση (κυρίως νόμιμη βάση)
 - Συνέδρια
 - Επικοινωνία
 - Έρευνες
 - Έννομο συμφέρον (σε διαδικτυακούς τόπους)
 - Απαιτείται έκθεση συνεπειών
- Αναφορά στις υποχρεώσεις σε σχέση με την επιτροπή ηθικής και δεοντολογίας
- Αναφορά στον υπεύθυνο επεξεργασίας και στον υπεύθυνο προσωπικών δεδομένων
- Αναφορά στα δικαιώματα του υποκειμένου και τον τρόπο ικανοποίησης αυτών
- Αναφορά στον τρόπο διαχείρισης παραβιάσεων

An illustration of two hands holding a clipboard with a checklist. The clipboard has a grey border and a yellow inner border. The checklist has several horizontal lines representing text and three square checkboxes. The top checkbox is checked with a red checkmark. A red rectangular box is positioned in the upper right corner of the image, containing the title in white text. The background is a light blue gradient.

Καταγραφή συγκατάθεσης

- Κρατώ αρχείο του πότε και πώς έλαβα τη συγκατάθεση από ένα άτομο
- Κρατώ αρχείο με ακριβώς ό,τι ειπώθηκε κατά την παροχή συγκατάθεσης

Διαχείριση Συγκατάθεσης

- Ελέγχω σε τακτά χρονικά διαστήματα ότι η σχέση με το υποκείμενο, η επεξεργασία και οι σκοποί της δεν έχουν αλλάξει
- Δημιουργώ διαδικασίες για να ανανεώνω τη συγκατάθεση σε τακτά διαστήματα
- Χρησιμοποιώ τεχνικά εργαλεία (dashboards) για τη διαχείριση της συγκατάθεσης
- Κάνω εύκολη την ανάκληση της συγκατάθεσης σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο και δημοσιοποιώ τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει αυτό
- Υλοποιώ την απόφαση για ανάκληση της συγκατάθεσης όσο το δυνατόν το γρηγορότερο
- Δε λειτουργώ τιμωρητικά για τα άτομα που έχουν ανακαλέσει τη συγκατάθεσή τους

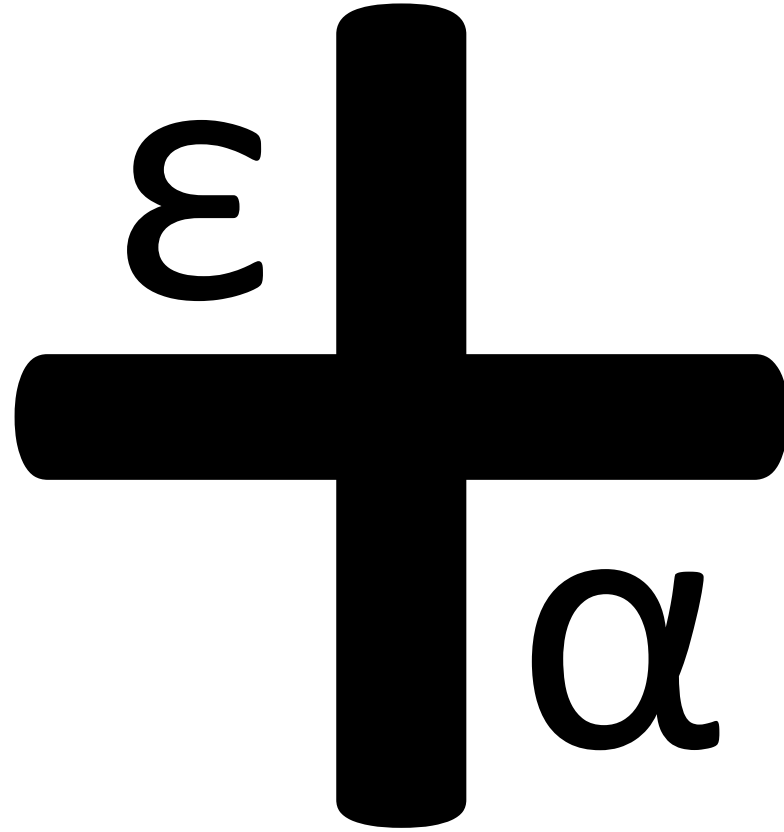
Απαραίτητη πληροφορία

Δημιουργώ σημείωμα που περιέχει τα ακόλουθα σημεία:

- Το όνομα του οργανισμού που τελεί την επεξεργασία
- Το όνομα των τρίτων υπεύθυνων επεξεργασίας που εξαρτώνται από τη συγκατάθεση
- Γιατί χρειαζομαι τα δεδομένα
- Τι θα κάνω με τα δεδομένα αυτά
- Ότι το τα άτομα μπορεί να αποσύρουν τη συγκατάθεσή τους οποιαδήποτε στιγμή

Τι να προσέξω Άσκηση εργασίας II

- ✓ Έχω εξετάσει ότι η συγκατάθεση είναι η βέλτιστη νόμιμη βάση επεξεργασίας
- ✓ Έχω διακρίνει τη συγκατάθεση από τους άλλους συναλλακτικούς όρους
- ✓ Η συγκατάθεση είναι θετική ενέργεια
- ✓ Δε χρησιμοποιώ προσυμπληρωμένες φόρμες για τη λήψη συγκατάθεσης
- ✓ Χρησιμοποιώ απλή και κατανοητή γλώσσα
- ✓ Προσδιορίζω γιατί χρειαζόμαστε τα δεδομένα και τι θα κάνω με αυτά
- ✓ Παρέχω συγκεκριμένες επιλογές για συγκατάθεση ανάλογα με τον τύπο και σκοπό της επεξεργασίας
- ✓ Ονοματίζω τρίτους υπεύθυνους επεξεργασίας που βασίζονται στη συγκατάθεση
- ✓ Ενημερώνω το υποκείμενο ότι μπορεί να αποσύρει τη συγκατάθεσή του
- ✓ Διασφαλίζω ότι το υποκείμενο μπορεί να αρνηθεί τη συγκατάθεση χωρίς αρνητικές επιπτώσεις
- ✓ Δεν κάνουμε τη συγκατάθεση προϋπόθεση για την παροχή υπηρεσίας
- ✓ Εάν η υπηρεσία απευθύνεται σε παιδιά, η συγκατάθεση υπάρχει μόνο εφόσον έχουμε μέτρα προσδιορισμού της ηλικίας του παιδιού

ptsiavos@imis.athena-innovation.gr
pspiliopoulou@imis.Athena-innovation.gr